

WPŁYW ZDARZEŃ POWODZIOWYCH NA RZEKACH GRANICZNYCH NA ZMIANĘ SPOSOBU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

BARAŃSKI P.¹, STANECKA M.²

¹ Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem, ul. M. Curie-Skłodowskiej 1, 50-381 Wrocław
Polska, e-mail: piotr.baranski@mkoo.pl

² Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem, ul. M. Curie-Skłodowskiej 1, 50-381 Wrocław,
Polska, e-mail: magdalena.stanecka@mkoo.pl

Streszczenie : Powodzie, które z różnym nasileniem i częstotliwością nawiedzają obszary zamieszkiwane przez człowieka a niejednokrotnie są bardzo dotkliwe w skutkach, sprawiły, że człowiek zaczął myśleć o skutecznym sposobie zapobiegania skutkom powodzi. Wydarzenia te uzmysłowiły jak ważne jest właściwe planowanie przestrzenne na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi oraz jak niezbędne są dokumenty planistyczne dotyczące oceny ryzyka powodziowego. Gremia międzynarodowe podjęły działania związane z zarządzaniem ryzykiem powodziowym i potraktowały ten problem z najwyższą rangą. Efektem tych działań było przyjęcie w ramach Wspólnoty Europejskiej w dniu 23 października 2007 roku przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej Dyrektywy 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.

Głównym celem Dyrektywy Powodziowej jest kompleksowa koordynacja i wdrażanie jej założeń w obrębie danego dorzecza przez państwa, których terytorium znajduje się w tym dorzeczu. W tym celu państwa te powinny ustalić zasady współpracy i opracowywania niezbędnych dokumentów wymaganych przez tę dyrektywę. Na terenie Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry współpraca ta pomiędzy Polską, Republiką Federalną Niemiec i Republiką Czeską odbywa się w ramach Grupy Roboczej G2 „Powódź”, która w strukturach Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem jest odpowiedzialna między innymi za prawidłowe wykonywanie zaleceń Dyrektywy Powodziowej.

Niejednokrotnie jednak przebieg coraz to nowych zdarzeń powodziowych ma wpływ na zmianę ogólnie założonej koncepcji współpracy transgranicznej w ramach ochrony przeciwpowodziowej. Zdarzenia te uświadamiają, że każde dorzecze i każdy region w jego obrębie wymaga charakterystycznego dla siebie podejścia.

Referat ten opisuje, jaki wpływ na zmianę sposobu współpracy transgranicznej miały zdarzenia powodziowe, które wystąpiły w ostatnich latach. Ukazuje on, że niezwykle ważna jest ciągła koordynacja przygotowywanych dokumentów planistycznych, które są istotne dla zarządzania ryzykiem powodziowym w poszczególnych regionach transgranicznych.

Słowa kluczowe: dyrektywa powodziowa, kompleksowa koordynacja, współpraca transgraniczna

Abstract : Floods, which strike the areas inhabited by humans with varying intensity and frequency, have often very severe consequences. They have caused the man to start thinking about an effective way of preventing the effects of floods. These events highlighted the importance of proper land use planning on the areas vulnerable to flood events and the necessity of preparing the planning documents concerning flood risk assessment.

International assemblies have taken actions connected with flood risk management and gave this issue the highest importance. As an effect of those activities, the Directive 2007/60/EC of the European Parliament and of the Council on the assessment and the management of flood risk entered into force on 23 October 2007.

The main purpose of the Flood Directive is to coordinate and implement its objectives in the area of a certain river basin district by the countries, which territories are situated on those areas. Therefore those states should establish the rules of both cooperation and elaboration of necessary documents required by the directive. On the International Oder River Basin District, the cooperation takes place between the Republic of Poland, the Federal Republic of Germany and the Czech Republic, within the frame of G2 Working Group ("Flood") activities. The group is responsible for the, among the others, correct implementation of the directive objectives.

Many a time does the flood event influence the existing concept of the transboundary cooperation concerning flood protection issues. These events help to realize that each river basin and each region in its area needs an individual approach.

The paper describes the influence of flood events which took place in the recent years on the change of transboundary cooperation. It highlights the importance of the constant coordination in the process of preparing the planning documents, which are necessary in the flood risk management in the particular transboundary regions.

Keywords : anti-flood directive, complex coordination, transboundary cooperation

Wstęp

W ostatnich dekadach zwiększyło się zainteresowanie zagadnieniami dotyczącymi zarządzania zasobami wodnymi na obszarach transgranicznych. Wynika to z faktu wszechobecnej globalizacji, wzrastającej konkurencji o dostęp do zasobów wodnych i rosnącej świadomości obywateli dotyczącej ochrony przeciwpowodziowej. Jednym z pierwszych dokumentów, w którym znalazło się uzasadnienie celowości współpracy transgranicznej w zlewniach była Ramowa Dyrektywa Wodna. Podkreślono w niej, że w obrębie dorzecza, gdzie korzystanie z wód może mieć skutki transgraniczne, wymogi dla osiągnięcia celów środowiskowych powinny być skoordynowane dla całego dorzecza. Także zapisy Dyrektywy Powodziowej mówią, iż Państwa członkowskie dokonują wstępnej oceny ryzyka powodziowego w odniesieniu do każdego obszaru dorzecza lub jednostki zarządzającej, lub fragmentu międzynarodowego dorzecza, które są położone na ich terytorium. Dla zarządzania ryzykiem w regionach transgranicznych istotna jest także koordynacja działań przy opracowywaniu innych dokumentów planistycznych.

1. Charakterystyka hydrologiczna dorzecza Odry

Odra wypływa na wysokości 632 m n.p.m. w Górach Odrzańskich, w południowo-wschodniej części środkowego pasma Sudetów. Odra o długości 855 km, stanowi szósty pod względem wielkości dopływ do Morza Bałtyckiego. Roczna wielkość odpływu na ostatnim wodowskazie mierzącym przepływ przed ujściem do Zalewu Szczecińskiego wynosi 17,1 mld m³ (SSQ = 542,34 m³/s z okresu 1921–1990, Hohensaaten-Finow).

Całkowita powierzchnia Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry obejmuje 124 049 km² w tym 5 009 km² stanowią wody przejściowe i przybrzeżne Zalewu Szczecińskiego wraz ze zlewnią Zalewu Szczecińskiego, wschodnią częścią wyspy Uznam i zachodnią częścią wyspy Wolin. Największa część Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry – 107 169 km², tj. 86,4 %, znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, 7 278 km², tj. 5,9 %, przypada na Republikę Czeską, natomiast – 9 602 km², tj. 7,7 %, na Republikę Federalną Niemiec [1].

Największym dopływem jest Warta uchodząca do Odry w km 617,5. Warta, której średni przepływ z wielolecia wynosi 224 m³/s, dostarcza około 40 % średniego przepływu Odry z wielolecia. Zlewnia Warty o powierzchni ponad 54 tys. km² stanowi blisko połowę całego obszaru dorzecza Odry i nadaje mu typową dla tego dorzecza asymetrię, charakteryzującą się występowaniem dużej prawostronnej i małej lewostronnej części.

Przepływy charakterystyczne z wielolecia dla wybranych wodowskazów na Odrze, Warcie i Nysie Łużyckiej prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1: Przepływy charakterystyczne z wielolecia dla wybranych wodowskazów na Odrze, Warcie i Nysie Łużyckiej*

Stacja wodowskazowa	NNQ – m ³ /s	SSQ – m ³ /s	WWQ – m ³ /s
Racibórz-Miedonia w latach 1956-2009	8,6	65,03	3120
Hohensaaten-Finow/Odra ** w latach 1951-2005		519	
Gozdowice/Odra w latach 1951-2009	153	521	3180
Gubin/Nysa Łużycka w latach 1961-2009	5,62	30,40	597
Kostrzyń/Warta w latach 1951-2006	67,3	220	1140

* Dane pochodzą ze zbiorów IMGW O/ Wrocław

** Wodowskaz po stronie niemieckiej

Odra jest najdłuższą śródlądową drogą wodną w Polsce – na odcinku od Kędzierzyna-Koźla (95 km biegu rzeki Odry) do Brzegu Dolnego (285 km biegu rzeki Odry) Odra jest uregulowana przy pomocy 24 stopni wodnych. Poniżej Brzegu Dolnego mamy do czynienia z tzw. Odrą swobodnie płynącą. Klimat dorzecza podlega wpływom kontynentalnym z Europy Wschodniej. Pomijając partie grzbietowe dorzecza, średnioroczne sumy opadów wynoszą 500 - 600 mm. Rozkład opadów nie jest równomierny. Zaznacza się wyraźna przewaga opadów w cieplej porze roku, co w konsekwencji może prowadzić do typowych dla Odry powodzi letnich.

2. Podstawy prawne współpracy transgranicznej

Współpraca transgraniczna w dziedzinie gospodarki wodnej wymaga przestrzegania prawa międzynarodowego, europejskiego i wewnątrzkrajowego. Najważniejszy i najtrwalszy instrument określania ram dla współpracy transgranicznej stanowią konwencje i umowy międzynarodowe - umowy wielostronne, w których jedną z najważniejszych zasad jest nawiązywanie i rozwój różnych form współpracy. Duże znaczenie dla współpracy transgranicznej w ramach obszarów przygranicznych mają euroregiony. Podstawy formalno – prawne dotyczące współpracy bilateralnej w dziedzinie gospodarki wodnej w dorzeczu Odry regulowane są w dwustronnych umowach międzynarodowych o współpracy na wodach granicznych.

Współpraca na wodach granicznych pomiędzy Polską a Republiką Federalną Niemiec jest niezwykle istotna z uwagi na usytuowanie granicy polsko – niemieckiej, którą prawie w całości tworzą Nysa Łużycka i Odra. Obecnie współpraca ta odbywa się na mocy Umowy z dnia 19 maja 1992 roku, która weszła w życie 26 września 1996 roku i stanowi obustronne zobowiązanie do współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych. Podstawowym celem współpracy jest zagwarantowanie racjonalnego zagospodarowania i ochrony wód granicznych oraz poprawy ich jakości, jak też zapewnienie zachowania ekosystemów, a jeśli jest to niezbędne, ich restytuowanie. W celu koordynacji i prawidłowej realizacji wymogów tej umowy powołana została Polsko – Niemiecka Komisja ds. Wód Granicznych, w ramach której działa pięć grup roboczych, zobligowanych do rozwiązywania problemów i ustalania wspólnych zasad postępowania w ramach specjalistycznych dziedzin np. ochrony wód, utrzymania wód i urządzeń wodnych czy planowania [2].

Zasady współpracy dwustronnej z Republiką Czeską regulują natomiast zapisy Umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych z dnia 21 marca 1958 roku [3]. Także w przypadku tej współpracy, odbywa się ona w ramach Grup roboczych i dotyczy m. in. planowania, hydrologii, hydrogeologii i ochrony przeciwpowodziowej, regulacji granicznych cieków wodnych, wdrażania RDW na wodach granicznych. Obecnie przygotowywana jest nowelizacja tej umowy.

Platformą dla współdziałania w zintegrowanym gospodarowaniu wodami dla całego dorzecza Odry pomiędzy rządami Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec jest Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ). Została ona powołana na podstawie [Umowy](#) podpisanej w dniu 11 kwietnia 1996 roku, która weszła w życie po jej ratyfikacji w dniu 26 kwietnia 1999 roku [4].

Obecnie do głównych zadań MKOOpZ należy implementacja Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Powodziowej. Każdym z tych zadań zajmują się specjalistyczne grupy robocze. Koordynacją zadań związanych z wdrażaniem Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 roku w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim zajmuje się Grupa robocza G2 „Powódź”.

3. Wpływ zdarzeń powodziowych na współpracę transgraniczną

3.1 Wymagania Dyrektywy Powodziowej

Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007 roku w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (potocznie zwana Dyrektywą Powodziową), która weszła w życie dnia 26 listopada 2007 roku jest ważnym uzupełnieniem wcześniejszego prawodawstwa wspólnotowego w zakresie gospodarowania wodami, w tym Ramowej Dyrektywy Wodnej. Nadrzędnym celem Dyrektywy Powodziowej jest ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi w państwach Wspólnoty Europejskiej oraz dążenie do właściwego zarządzania ryzykiem, jakie może stwarzać powódź dla ludzkiego zdrowia, środowiska, działalności gospodarczej i dziedzictwa kulturowego. W przypadku międzynarodowych obszarów dorzeczy, należy koordynować działania pomiędzy państwami członkowskimi UE, jak też z innymi krajami, nienależącymi do Wspólnoty, o ile będzie to możliwe [5]. Na obszarach transgranicznych Dyrektywa Powodziowa obliguje państwa członkowskie do wymiany informacji między właściwymi zainteresowanymi organami.

Dyrektywa wymaga sporządzenia dokumentów planistycznych w okresie długoterminowym z podziałem na 3 etapy.

Do końca 2011 roku państwa zobligowane były do sporządzenia wstępnej oceny ryzyka powodziowego, która powinna składać się z:

- a) map obszaru dorzecza w odpowiedniej skali, zawierających granice dorzeczy, zlewni, obszarów wybrzeża, ukazujących topografię i zagospodarowanie przestrzenne;
- b) opisu powodzi, które wystąpiły w przeszłości i miały znaczące negatywne skutki dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, jeżeli prawdopodobieństwo wystąpienia podobnych zjawisk w przyszłości jest nadal duże, w tym zasięg powodzi oraz trasy przejścia fali powodziowej, jak i ocenę wywołanych przez nie negatywnych skutków;
- c) opisu istotnych powodzi, do których doszło w przeszłości, jeżeli można przewidzieć, że podobne zjawiska w przyszłości będą miały znaczące negatywne skutki.

Do grudnia 2013 państwa członkowskie powinny sporządzić mapy zagrożenia powodziowego obejmujące obszary geograficzne, na których może wystąpić powódź zgodnie z jednym z następujących scenariuszy:

- a) niskie prawdopodobieństwo powodzi lub scenariusze zdarzeń ekstremalnych;
- b) średnie prawdopodobieństwo powodzi (częstotliwość występowania ≥ 100 lat);
- c) wysokie prawdopodobieństwo powodzi, w odpowiednich przypadkach.

Dla każdego ze scenariuszy, przedstawia się zasięg powodzi, głębokości wody lub, w odpowiednich przypadkach, poziomy zwierciadła wody oraz tam gdzie jest to właściwe, prędkość przepływu wody lub odnośny przepływ wody.

Na podstawie tych map do grudnia 2015 roku sporządzone zostaną plany zarządzania ryzykiem powodziowym. Plany te, skoordynowane na poziomie międzynarodowego obszaru dorzecza, muszą obejmować wszystkie aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności działania ukierunkowane na zapobieganie, ochronę i właściwe przygotowanie, w tym prognozowanie powodzi i systemy wczesnego ostrzegania, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych obszarów dorzecza.

Zgodnie ze stosowanym prawodawstwem Wspólnoty państwa członkowskie podają do publicznej wiadomości i poddają konsultacjom społecznym wstępne oceny ryzyka powodziowego, mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym.

3.2 Dokumenty istotne dla zarządzania ryzykiem powodziowym opracowane w ramach MKOOpZ

Dokumentem służącym strukturyzacji współpracy przy wdrażaniu Dyrektywy Powodziowej na terenie Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry i wskazującym na potrzebę działań na płaszczyźnie międzypaństwowej jest „Koncepcja wdrażania Dyrektywy 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry”, zatwierdzona podczas 13 Posiedzenia Plenarnego MKOOpZ, które odbyło się w grudniu 2010 roku we Wrocławiu.

Zgodnie z ww. koncepcją opracowany został raport „Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP) dla międzynarodowego obszaru dorzecza Odry”. Raport ten powstał na podstawie wspólnie uzgodnionych w ramach MKOOpZ kryteriów i z wykorzystaniem danych, które każde z państw miało w swojej dyspozycji. Załącznikiem do niego są cztery mapy tematyczne (AF1 do AF4) w skali 1: 1 500 000, które odpowiednio przedstawiają:

- Mapa AF1 – obszary kompetencji właściwych władz;
- Mapa AF2 – zagospodarowanie terenu;
- Mapa AF3 – zasięg powodzi oraz tras przejścia fali powodziowej w przypadku znaczących powodzi historycznych oraz potencjalnych powodzi w przyszłości w zlewniach częściowych;
- Mapa AF4 – obszary o znaczącym potencjalnym ryzyku powodziowym.

Zgodnie z art. 88 c ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr. 239 poz. 2019, z późn. zm.) w Polsce za przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego odpowiedzialny jest Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. W ramach opracowanej na poziomie krajowym WORP zidentyfikowane zostały znaczące powodzie historyczne, jak również powodzie, które mogą wystąpić w przyszłości (tzw. powodzie prawdopodobne), które stanowiły podstawę do wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi [6].

Jeśli chodzi o Republikę Federalną Niemiec, to za koordynację przygotowania wstępnej oceny odpowiedzialne jest Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit). Brandenburgia korzysta z art. 13 ustęp 1b Dyrektywy Powodziowej i wstępną ocenę ryzyka powodziowego przeprowadzi jedynie dla uzgodnionych obszarów. Natomiast Saksonia stosuje art. 13 ustęp 1a Dyrektywy Powodziowej i nie przeprowadza wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla istotnych tutaj cieków. Strona niemiecka nie wykluczyła jednak przygotowania i ewentualnego przeprowadzenia wstępnej oceny ryzyka powodziowego dla Odry i Nysy Łużyckiej po stronie niemieckiej według metody polskiej, po zapoznaniu się z jej założeniami.

W Republice Czeskiej za koordynację przygotowania wstępnej oceny odpowiada Ministerstwo Środowiska (Ministerstvo životního prostředí) we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa (Ministerstvo zemědělství).

Wynika z tego, iż odpowiednie zapisy w ustawach państw członkowskich odnośnie opracowania WORP są niejednolite i konieczne było uzgodnienie wspólnego stanowiska w tej sprawie.

Podobna sytuacja, dotyczy sporządzenia do dnia 22 grudnia 2013 roku dla ustalonych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w najbardziej odpowiedniej skali. W związku z wymogiem jednolitego raportowania konieczne jest również uzgodnienie dotyczące treści map oraz opracowanie ich jednolitego układu. Biorąc pod uwagę zdarzenia powodziowe, które w dorzeczu Odry miały miejsce dotychczas, w koncepcji zaproponowano, aby dla realizacji wymagań przyszłego zarządzania ryzykiem powodziowym opracować i udostępnić mapy zagrożenia powodziowego w skali 1:10 000. Przyjęto zasięg zalewu dla wód o prawdopodobieństwie przewyższenia $Q_{0,2\%}$, $Q_{1\%}$ w wersji potencjalnej i bezpośredniej oraz $Q_{10\%}$, dla sieci rzecznej, gdzie występuje bądź może

wystąpić zagrożenie powodzią wraz z przedstawieniem głębokości zalewu: do 0,5 m, 0,5 - 2 m, 2 – 4 m oraz ponad 4 m [7].

Należy pamiętać, że do dokładnego opracowania map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego konieczna jest współpraca z wszystkimi resortami kompetentnymi w zakresie pozyskiwania niezbędnych danych.

Ostatnim kluczowym dokumentem, który do dnia 22 grudnia 2015 roku powinien powstać na bazie opisanych wyżej materiałów jest **plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla MODO**, który powinien być skoordynowany z planem gospodarowania wodami wg Ramowej Dyrektywy Wodnej.

3.3 Wpływ powodzi na zmianę współpracy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry

Koordinacja wdrażania Dyrektywy Powodziowej na poziomie międzynarodowym w ramach MKOOpZ odbywa się w Grupie Roboczej G2 „Powódź”. Członkami tej grupy są osoby decyzyjne w sprawach zarządzania gospodarką wodną i posiadające informacje na temat zadań realizowanych w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w poszczególnych państwach. Jest to niezmiernie istotne i umożliwia podejmowanie ważnych decyzji na szczeblu międzynarodowym, jednocześnie usprawniając pracę grupy. Osoby te to również członkowie bilateralnych komisji do spraw wód granicznych oraz innych międzynarodowych komisji rzecznych.

Katastrofalna powódź w górnym biegu rzeki Nysy Łużyckiej z sierpnia 2010 roku i jej skutki, uświadomiła, że wszystkie te atuty nie są wystarczające. Powódź ta zapoczątkowała zmianę podejścia do kwestii planowania w ochronie przeciwpowodziowej. Sytuacja ta pokazała jak w rzeczywistości w sytuacjach kryzysowych funkcjonuje administracja, organy bezpieczeństwa, przepływ informacji transgranicznej i procedury ich przekazywania. Uświadomiła, że konieczne jest ulepszenie komunikacji transgranicznej, gdyż istnieje zbyt wiele słabych punktów, które wpływają na skuteczność podejmowanych działań. Jednym z nich jest np. bariera językowa.

Na zmianę tego podejścia duże znaczenie miała tutaj także kwestia presji ze strony opinii publicznej odnośnie wyjaśnienia przyczyn i wpływu awarii zbiornika Niedów na stany wód Nysy Łużyckiej. Wydarzenia te wykazały również, że w przypadku wystąpienia katastrofy o charakterze transgranicznym, komunikacja między polskimi i niemieckimi a także czeskimi służbami powinna być jak najbardziej zoptymalizowana.

Pierwszym krokiem, jaki został podjęty bezpośrednio po tej powodzi było powołanie zespołu roboczego w ramach G2, który w wąskim gronie ekspertów, na podstawie dostępnych już dokumentów, przygotował propozycje przyszłych niezbędnych działań dla Grupy G2. W pierwszej kolejności zespół ma za zadanie:

- 1) wskazać ciekі lub cząstkowe zlewnie transgraniczne, dla których należy wykonać wspólne modele hydrauliczne;
- 2) dokonać oceny danych istniejących oraz podstaw do zbudowania i skalibrowania modeli hydraulicznych dla uzgodnionych cieków i zlewni;
- 3) ustalić niezbędne, brakujące dane do opracowania zintegrowanego modelu hydraulicznego oraz określić możliwości ich pozyskania czy opracowania.

W ramach G2 rozpoczęto już prace związane z modelowaniem wód granicznych na Nysie Łużyckiej. Wiodącym partnerem w tym przedsięwzięciu jest Polska i Niemcy. Ustalono, iż strona polska i niemiecka wykonają modelowanie we własnym zakresie, a dane i wyniki będą wzajemnie wymienione i porównane. Celem jest opracowanie jednego wspólnego modelu.

Ustalono również, że aby w przyszłości skutecznie chronić ludzi i mienie przed tego typu zdarzeniami w trójkątnym regionie przygranicznym konieczne jest opracowanie wspólnego planu zarządzania ryzykiem powodziowym. Biorąc pod uwagę genezę powodzi z sierpnia 2010, warunki przepływu, transgraniczne położenie Nysy Łużyckiej strony porozumiały się, że najpierw należy opracować plan dla Nysy Łużyckiej, który byłby jak gdyby projektem pilotowym a jego sporządzenie poprzedzałoby przygotowanie planu dla całego obszaru MODO. Plan ten powinien uwzględniać również inne aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, np. prognozy i systemy wczesnego ostrzegania. Opracowany w ten sposób, w skali lokalnej, plan byłby bardziej zrozumiały dla ludności i spotkałby się z większym zainteresowaniem, niż plan stworzony dla całego dorzecza.

Zwiększenie wiedzy i podniesienie świadomości społeczeństwa zamieszkującego zagrożone tereny w zakresie działań na rzecz ochrony przeciwpowodziowej oraz ograniczania zagrożenia powodzią jest konieczne, na co wskazywały także dyskusje podczas zorganizowanej przez MKOOpZ w czerwcu 2011 roku konferencji „Przyszłe wymagania w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym oraz zrównoważonego gospodarowania wodami w dorzeczu Odry”. Na potrzeby tej konferencji MKOOpZ opublikowała raport zawierający informacje na temat przebiegu powodzi na Nysie Łużyckiej z sierpnia 2010 roku [8]. Raport ten opracowany przez trójkątny zespół specjalnie do tego celu powołanych ekspertów, przedstawia sytuację zaistniałą wówczas w górnej części dorzecza Nysy Łużyckiej w poszczególnych państwach.

Konferencje międzynarodowe czy też wszelkiego rodzaju lokalne workshopy są doskonałą okazją do podniesienia wiedzy społecznej na temat istniejącego zagrożenia powodziowego i zapoznania z możliwościami walki ze skutkami powodzi.

Wnioski

Dyrektywa Powodziowa i jej implementacja w ramach całego dorzecza międzynarodowego jest pierwszym krokiem w ograniczaniu skutków powodzi. Harmonogram wdrażania tej dyrektywy jest jednak rozłożony w czasie, a niektóre regiony wymagają zdecydowanie szybszego działania, gdyż co roku narażone są na wystąpienie zjawisk powodziowych, które mogą okazać się tragiczne w skutkach. Z tego względu nawet perspektywa tylko kilku lat może okazać się zbyt odległą.

Dokumenty planistyczne to jednak tylko jedna forma przygotowania się do walki z żywiołem, który i tak jest nieprzewidywalny w skutkach. Ważne jest, aby wyciągając wnioski z przeszłości w pierwszej kolejności jak najszybciej opracować odpowiednie akty prawne, które nie zważając na przebieg granic państwowych, będą skutecznym narzędziem w ograniczaniu skutków powodzi. Dokumenty te powinny również dużą uwagę poświęcić potencjalnym obszarom zagrożonym wszelkiego rodzaju awariami budowli i urządzeń wodnych, które mogą mieć tragiczny w skutkach przebieg. W efekcie lokalna społeczność będzie czuła się pewniej. Poczucie bezpieczeństwa może zostać spotęgowane, jeśli plany te będą dokładnie skonsultowane z tą społecznością i będzie ona miała wpływ na ich treść. Należy jednak pamiętać, że żaden dokument nie daje gwarancji bezpieczeństwa i jeśli narażona na niszczycielskie działanie powodzi społeczność nie będzie świadoma istniejącego zagrożenia i nie będzie wiedziała jak się zachować w danej sytuacji, wówczas jakakolwiek akcja ratownicza z uwagi na czas reakcji, jaki zazwyczaj mamy do dyspozycji, może być niewystarczająca.

Pamiętajmy, że każde dorzecze i każdy region w jego obrębie wymaga charakterystycznego dla siebie podejścia. A ludzie odpowiedzialni za wdrażanie postanowień Dyrektywy Powodziowej muszą wziąć na siebie odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie jej założeń, odpowiednio dopasowane do potrzeb.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Plan Gospodarowania Wodami dla Międzynarodowego Obszaru Dorzecza Odry, Raport dla Komisji Europejskiej, Wrocław 2010
- [2] Umowa z dnia 19 maja 1992 r. między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych
- [3] Umowa z dnia 21 marca 1958 r. między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych
- [4] Umowa w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem z dnia 11 kwietnia 1996 roku, Dz.U. nr 79 poz. 886 z 1999
- [5] Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim
- [6] Raport z wykonania wstępnej oceny ryzyka powodziowego, opracowanie Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB - Centra Modelowania Powodziowego w Gdyni, w Krakowie, w Poznaniu, we Wrocławiu, w konsultacji z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej, grudzień 2011
- [7] „Koncepcja wdrażania Dyrektywy 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry”, dokument wewnętrzny MKOOpZ, listopad 2011
- [8] Wezbranie w zlewni Nysy Łużyckiej 7–10 sierpnia 2010 r., Wspólny polsko-niemiecko-czeski raport dotyczący zdarzenia powodziowego w dniach 7–10 sierpnia 2010 r. na rzece Nysie Łużyckiej jako element wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 4 Dyrektywy Powodziowej (2007/60/EG), wydawca MKOOpZ, październik 2010